

Rozenkranssonates - Biber

Heinrich Ignaz Franz von Biber werd in 1644 geboren in Wartenberg (nu Stráž Pod Ralskem, Bohemen, Tsjechië) en gedoopt op 12 mei als 'Hennericus filius Martini e[t] Mariae Piebers'. Over zijn studies en opleidingen is niets concreets geweten. Behalve dat hij aan een Jezuiten gymnasium zou gestudeerd hebben is er meermaals gesuggereerd dat hij vioolopleiding zou gevolgd hebben bij, of Antonio Bertali en/of Heinrich Schmelzer in Wenen. Na achtereenvolgens gewerkt te hebben bij prins Johan Seyfried Eggenberg in Graz en bisschop

Karl Liechtenstein-Castelkorn in Kroměříž, vertrok hij in 1670, *insalutato hospite* (zonder voorafgaandelijke toestemming), naar Salzburg (toendertijd een onafhankelijke staat binnen het Oostenrijks-Habsburgse keizerrijk) om in dienst te treden van prins-aartsbisschop Maximilian Gandolph von Khuenberg. In 1690 werd hij door Keizer Leopold I in de adelstand verheven. Hij overleed op 3 mei 1704 in Salzburg en werd op het kerkhof van Sankt Peter begraven. Zijn graf is echter zoek.

De achttiende-eeuwse musicoloog Charles Burney zei over hem: "Of all the violin players of the [17th] century, Biber seems to have been the best and his solos are the most difficult and most fanciful of any music I have seen of the same period." Hij staat bekend als een muzikale duizendpoot. Hij was een uitstekend violist en componeerde de meest uiteenlopende muziek. Zijn oeuvre bevat zowel opera's, cantates, missen als instrumentale composities. Hij geniet vooral bekendheid om zijn werken voor viool.

Zijn bundel *De Rozenkranssonates* voor viool en continuo bevat vijftien composities gevolgd door een aansluitende *passacaglia* voor violsolo (ook wel *Schutzengel Sonate* genoemd). In het oorspronkelijke manuscript, waarvan de titelpagina verdwenen is, wordt elk van deze werken begeleid door een afbeelding van één van de vijftien mysteries van de Rozenkrans. De

passacaglia is voorzien van een gravure met een engel en kind. Vandaar worden de sonates, waarvan de oorspronkelijke naam niet gekend is, ook wel *De Mysteriesonates* of *De Kopergravuresonates* genoemd.

Biber ging erg ver in zijn experimenten en technische kunststukjes. Bijzonder aan deze sonates is het gebruik van *scordatura*, het verstemmen of wijzigen van de normale stemming van de viool om zo nieuwe mogelijkheden tot samenklanken en kleuren te creëren (Een viool heeft vier snaren die normaal gestemd zijn als G-D-A-E (sol-re-la-mi). Wanneer die stemming gewijzigd wordt tot bijvoorbeeld G-D-A-Es spreken we van *scordatura*. Een bekend voorbeeld daarvan is de solo-viool in het begin van de *Danse Macabre* van

Camille Saint-Saens, waar de viool gestemd is als G-D-A-Es. Een ander voorbeeld is te vinden in het werk *Ein Heldenleben* van Richard Strauss waarin de G-snaar van alle violen verstemd is tot Ges). Er worden maar liefst 15 verschillende stemmingen gehanteerd, waardoor een bijzonder spectrum aan klankkleuren op de viool wordt gegenereerd. Voor de passacaglia wordt echter de gewone vioolstemming gebruikt.

Elke sonate heeft betrekking op een gebeurtenis uit het leven van Jezus of de maagd Maria en hoewel gebruik wordt gemaakt van gestileerde dansvormen en variatierreeksen, probeert ieder daarvan een bepaalde devotiestemming op te roepen en soms ook een bepaalde scène te creëren, zoals de fladderende vleugels uit de Eerste sonate (Die Verkündigung) of de opgaande zon in nr. 11 (Die Auferstehung). Hij heeft het Rozenkransgebed op zuiver instrumentaal-muzikale wijze vormgegeven en daarmee het mysterie van het Christelijke geloof, zoals dat in het leven van Christus en Zijn 'aardse moeder', de Heilige Maagd Maria tot uitdrukking komt, verklankt.

